

Xántus János

Csokonya, 1825. október 5. – Budapest, 1894. december 13.

Szülei: Xántus Ignác és Wunderlich (Szidnay) Mária Terézia. **Házastársa:** Doleschall Gabriella / Steden Ilona

Természettudós, utazó, néprajzkutató, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Növény- és állattani kollekciónak jelentősen gazdagította a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményét, ő volt a Fővárosi Állat- és Növénykert és a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának első igazgatója, négy kalandos *útikönyv* és több mint kétszáz *ismeretterjesztő* írás szerzője. Több növény- és állatfaj *tudományos neve* is emléket állít a nevének. Egyes irodalomtörténészek vélekedése szerint Karl May világhírű vadnyugati történeteinek főszereplőjét, *Old Shatterhandet* is róla mintázták.

Egy 15. században Erdélybe vándorolt görög család sarjaként született. Tanulmányait szülőfalujában és a görői bencések, illetve a pécsi ciszterciek gimnáziumban végezte, majd ugyanitt tanult jogot.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharchoz önkéntes *nemzetőr*ként csatlakozott, majd *tűzmester*ként és *huszár*ként is harcolt. Érsekújvárnál elfogták, a hadifogolytáborból 1850 júliusában szabadult ki, de hazafias nyilatkozatai miatt a hadbíróóság újabb *börtönbüntetésre* ítélte, ahonnan megszökött, és Londonba emigrált, majd 1852-ben áthajózott az *Amerikai Egyesült Államokba*. Itt volt matróz, hírlapkihordó, könyvkereskedő, gyógyszerész, boltossegéd, zongoratanító, több nyelv tanára is, majd elindult a *vadnyugatra*, hogy részt vegyen a vasút nyomvonalának kitűzésében, *mérnök*ké léptették elő, majd a New Orleans-i egyetemen vállalt *oktatói* állást, és az ottani magyar közösségekben élt. A prérít bejárva gyűjtötte be a később a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozott *növény- és állatgyűjteményének* első darabjait.

1856-tól térképészeti munkákkal bízták meg, Kaliforniában növényeket és állatokat gyűjtött, és ezeket Magyarországra küldte. Gyűjtemények és beszámolók okán munkásságát egyre inkább elismerték, és ennek jeleként 1859-ben a Magyar Tudományos Akadémia *levelező tagjává* választotta.

1859-től az amerikai prérividék természetrajzi feltérképezésé végeztete, tengeráramlási megfigyeléseket végzett, így lehetősége volt, hogy a *tenger élővilágát* is gyűjtse. 1861-ben visszatért Magyarországra, hogy megtarthassa *akadémiai* székfoglaló előadását, de 1862. június 23-án visszatért Amerikába, ahol már folyt az amerikai *polgárháború*, melyben szintén részt vett. Ezután egy rövid ideig az Egyesült Államok mexikói *konzulja* volt, majd Peruba és Havannába utazott.

Betegeskedése miatt 1864 júliusában hazatért, és nagybecsű természettudományi gyűjteményt hozott magával a *Magyar Nemzeti Múzeum* számára. Felvetette egy állami állatkert létrehozásának tervét, ami már 1862-ben megalakult, később pedig az 1866-ban megnyitott pesti *Állatkert igazgatója* lett.

1868-ban *Kelet-Ázsiába* indult, hatalmas állattani és etnológiai anyagot gyűjtött; ebből a gyűjteményéből alapították meg a későbbi *Néprajzi Múzeumnak* az alapjait.

1894 tavaszán súlyos tüdőgyulladásra esett át, és hamarosan meghalt.